

Васильєва Р.Ю. Використання методу проектів при підготовці майбутніх учителів до педагогічної дії//Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю "Теорія і практика підготовки майбутніх учителів до педагогічної дії", 20-21 травня 2011 р., м. Житомир. -Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. - 236 с. /С. 161-165.

УДК 378.091.2 + 373.5.015.311: [614.8 + 379.8] Р.Ю. Васильєва,
кандидат педагогічних наук,
(Житомирський державний університет)

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЇ.

У статті розглядаються сутність та зміст методу проектів в процесі підготовки майбутніх учителів до навчання школярів діям у небезпечних ситуаціях.

В статье рассматриваются сущность и содержание метода проектов в процессе подготовки будущих учителей к обучению школьников действиям в опасных ситуациях.

R. Yu. Vasileva Use of projects method to training of future teachers for pedagogical actions

The essence and the content of a projects method in the course of training of the future teachers for training of the schoolboys to actions in the dangerous situations are considered in a paper.

Процес формування педагогічних умінь і здатностей студентів до навчання школярів діям в надзвичайних ситуацій вимагає оволодіння зовнішнім (предметним) і внутрішнім (ідеальним) аспектами педагогічної діяльності. Зовнішня предметна діяльність має випереджатися внутрішньою (ідеальною), тобто має здійснюватися осмислення мети дій, очікуваних результатів, передбачуваних дій, умов їхнього виконання. Кожне педагогічне вміння і здатність можуть розглядатися як певна сукупність інтелектуальних і практичних дій, цілеспрямованих і взаємозалежних, які виконуються в певній послідовності. І хоча зміст кожного педагогічного вміння і здатності є відносно стійким, виконання кожної дії у практичній діяльності НІШ залежить від конкретних умов і, отже, має нестандартний характер, що зумовлюється творчим характером педагогічної праці. "Свідома педагогічна дія - це проєктована, прогнозована дія, заснована на осмисленні її мети, способів виконання, принципів вибору

цих способів. Саме глибока теоретична основа додає педагогічним умінням цілеспрямований, свідомий характер" [1, с.78]. Це також вимагає активного ставлення студентів до навчання.

Проте, дуже часто педагогічна дія в системі вищої освіти в межах традиційної парадигми "навчання" роль суб'єкта процесу відводить викладачу, а об'єкта - студенту. Традиційні спроби активізувати об'єкт педагогічної дії не змінює сутність підходу до нього: об'єкт дії, студент, лишається, по суті, пасивним і керованим учасником процесу. Тому методи, що використовуються при підготовці студентів до навчання школярів дій в небезпечних ситуаціях природного, техногенного, соціального походження спрямовані на активізацію студентів в процесі навчання. Одним з найперспективніших у цьому відношенні є метод проектів.

Мета даної роботи полягала в обґрунтуванні актуальності та аналізі ефективності методу проектів в системі підготовки майбутніх учителів до навчання школярів діям в небезпечних ситуаціях.

Поняття "метод проектів" має в науковій літературі декілька визначень. З одної сторони метод проектів означає спосіб організації пізнавально-трудової діяльності учнів, що передбачає визначення потреб людини, проектування продукту праці відповідно до цих потреб, виготовлення чи надання послуги, оцінку якості, визначення реального попиту на ринку товарів, він розвиває у школярів здатність постійного та самостійного оволодіння новими видами робіт. З іншої сторони метод проектів - це система навчання, за якою учні набувають знання, уміння і навички у процесі планування та виконання практичних завдань-проектів, що постійно ускладнюються. Під час роботи за методом проектів чільне місце посідає самостійність, активність, ініціативність та захопленість учнів.

За визначенням Є.С. Полата, метод проектів є тим методом, в основі якого лежить розвиток пізнавальних, творчих навичок учнів, умінь самостійно конструювати свої знання та орієнтуватися в інформаційному просторі, розвивати своє критичне мислення [2, с.37]. Метод проектів завжди передбачає вирішення проблеми, з одного боку, з використанням різних методів, з іншого - шляхом інтегрування знань, умінь з різних галузей науки, технології.

На думку А.І. Лебедева, метод проектів - це сукупність певних дій, документів, попередніх текстів; задум для створення реального об'єкта, предмета; створення різного

роду теоретичного продукту; це творча діяльність [3].

Метод проектів - це педагогічна технологія, орієнтована не на інтеграцію фактичних знань, а на їх застосування та набуття нових (інколи і шляхом самоосвіти). Тому метод проектів - це корисна альтернатива аудиторній системі, але це не повинно витіснити її і стати панацеєю.

Активна участь студентів у створенні тих чи інших проектів з питань безпечної життєдіяльності та методичної підготовки до формування безпечної поведінки учнів дає їм можливість оволодіти новими засобами навчально-виховної діяльності в соціокультурному середовищі, дозволяє формувати особисті якості, що сприяють безпечному поводженню в природній, техногенній та соціальній сферах життя та розвиваються лише в діяльності і не можуть бути засвоєні вербально. У першу чергу це відноситься до групових проектів, коли працює невеликий колектив і в процесі його спільної діяльності з'являється спільний продукт. До таких якостей можна в першу чергу віднести вміння брати відповідальність, працювати в колективі, аналізувати результати діяльності.

Спеціалісти, які мають великий досвід із використанням методу проекту, вважають, що його потрібно застосовувати як доповнення до інших видів прямого або непрямого навчання, як засіб прискореного росту і в особистому плані, і в академічному. Навчання проектуванню є способом формування взаємодії із природним, техногенним середовищем і засобом формування у підлітків навичок проектної діяльності, що обумовлена сучасним етапом розвитку суспільства і виробництва.

Робота над проектом - практика особистісно-орієнтовного навчання, коли в процесі конкретної праці студента, на основі його вільного вибору, з урахуванням його інтересів отримується конкретний результат. Для педагога - це прагнення знайти розумний баланс між академічними і прагматичними знаннями, вміннями та навичками.

З боку вчителя проектна технологія передбачає використання педагогом сукупності дослідницьких, пошукових, творчих за своєю суттю методів, прийомів, засобів [4].

Проективна діяльність перш за все є плідною для освіти. Вона є індивідуальною (парною, груповою) дією, в результаті якої створюється корисний, практично цінний матеріал.

Отже, під час використання проектної технології

вирішується ціла низка різнорівневих дидактичних, виховних, розвивальних завдань, а саме:

- розвиваються пізнавальні навички студентів;
- формуються вміння самостійно конструювати свої знання, вміння орієнтуватися в інформаційному просторі;
- активно розвивається критичне мислення, сфера комунікації.

Для того, щоб розпочати проектну діяльність, вчитель повинен знати основні вимоги щодо її організації. Стосовно нашого дослідження можна виділити наступні вимоги до організації проектної діяльності в позаурочний час:

- наявність значущої у дослідницькому і творчому плані проблеми (завдання), що потребує інтегрованих знань з математики, фізики, хімії, біології, лінгвістики, медицини, гігієни, психології, ергономіки, соціології, економіки, права тощо, дослідницького пошуку для її розв'язання (наприклад, дослідження системи харчування підлітків; проблема впливу алкоголю на стан безпеки на дорогах тощо);

- практична, теоретична, пізнавальна значущість передбачуваних результатів (наприклад, розповсюдження пам'ятки про здорове харчування відповідно до вимог певного регіону; фактори, що впливають збільшення ДТП; тенденції, що простежуються у розвитку сучасних небезпек природного походження тощо).

Організація позаурочних учнівських проектів дозволяє в значній мірі урізноманітнити позаурочну діяльність підлітків.

Позаурочні проекти з безпеки життєдіяльності відрізняються від урочних насамперед такими якостями:

- тематикою проектів, яка спрямована на виховання у підлітків бережливого, дбайливого та усвідомленого ставлення до власного здоров'я як однієї з найвищих людських цінностей; потреби самопізнання та всебічного самовдосконалення; ознайомлення учнів з основними принципами та закономірностями життєдіяльності людини в природному та соціальному середовищах, спрямованими на збереження життя і зміцнення здоров'я; ознайомлення учнів з основними принципами, шляхами й методами та моделями поведінки в небезпечних ситуаціях; навчання учнів методам самозахисту в умовах загрози для життя, методам самооцінки та контролю поведінки; розвиток життєвих навичок учнів, спрямованих на заохочення дотримання здорового способу життя;

- кількістю учасників проекту, бо саме позаурочні проекти допомагають охопити не тільки клас, паралель, але

й увесь учнівський колектив;

- зростання дружніх, творчих стосунків між учнями школи, які беруть участь у виконанні проектів, розвиток комунікативних навичок, вміння вирішувати спірні питання, виробляти спільну точку зору;

- можливістю взаємодії в процесі виконання проекту із позашкільними установами, підприємцями, організаціями, встановленню нових ділових контактів, що надає більшу можливість для отримання інформації по тематиці проекту;

- можливість використання проектів різного типу, особливо творчих, пригодницьких, ігрових, рольово-ігрових, спортивних тощо.

Для того щоб зацікавити дітей до проектної позаурочної діяльності майбутньому вчителю необхідні наступні знання та вміння:

- найважливішою умовою участі дітей у виконанні проекту є їх зацікавленість та високий ступінь інтересу;

- значну, майже вирішальну роль відіграє тематика самого проекту, яка повинна обиратися самими дітьми;

- свою роль у проектній діяльності учні вирішують самостійно, без наполягання вчителя;

- кожен учасник проекту повинен чітко знати значущість, корисність та доцільність виконаної роботи;

- розподіл дітей на проектні групи та планове виконання завдань повинно проходити на добровільних засадах, без стороннього натиску дорослих тощо.

При підготовці студентів до використання методу проектів в позаурочний час з метою формування безпечної поведінки підлітків нами було запропоновано студентам створення проектів двох типів: із загальнотеоретичних питань безпеки життєдіяльності та із методичних питань організації позаурочної діяльності з безпеки життєдіяльності. При розробці навчальних проектів викладач виконує роль координатора та консультанта, а студент - активного розробника та виконавця. Особливістю такої роботи є те, що і викладач і студенти мають спільну функцію - носія інформації. Зокрема, студентам пропонувалось створити два типи проектів за визначеними раніше напрямками:

- *загальнотеоретичні питання безпеки життєдіяльності* ("Безпечне середовище" (вплив забруднення атмосфери, літосфери, гідросфери на здоров'я людини), "Небезпека та самозахист" (криміногенні чинники урбанізованого середовища, методи самозахисту, юридичні особливості використання самозахисту), "Здорове харчування" (сучасні харчові добавки та

вплив їх на здоров'я людини) "Обережно лід" (правила поведінки при ожеледиці) тощо);

-методичні питання організації позаурочної діяльності з безпеки життєдіяльності (організація роботи ініціативної групи "Пішохідна зона", роботи гуртка "Школа безпеки"тощо)
рис. 1.

Рис. 1 Приклади реалізації проектів студентів

Планування проектів здійснювалось у двох напрямках:

- характеристика проекту (інформація для викладача):
тип проекту(індивідуальний, творчий, груповий, інформаційний, рольовий тощо), об'єкт пізнання, провідне завдання, спосіб вирішення, освітній продукт;

- орієнтовний план виконання проекту (інформація для студентів).

Слід зауважити, що для другого типу проектів планування за обома напрямками виконують самі студенти.

Згідно досліджень О.В. Безпалько, при підготовці студентів до використання методу проектів ми визначили два блоки, спрямованих на створення конкретної діяльності по формуванню безпечної поведінки: пізнавально-аналітичного та конструктивно-операційного [5, с. 13]. Пізнавально-аналітичний блок передбачає наступний зміст:

- педагогічне діагностування (вивчення особистісних якостей, що впливають на безпечну поведінку, рівні сформованості безпечної поведінки підлітків);

- педагогічне цілепокладання (постановка мети та конкретизація завдань щодо зменшення проявів ризику в поведінці, корекція її відповідно до основних вимог суспільства);

- педагогічне прогнозування (передбачення результатів впливу на поведінку підлітків в процесі позаурочної діяльності).

Змістом конструктивно-операційного етапу проектування є розробка загального проекту реалізації основної мети - формування безпечної поведінки підлітків. Його компоненти можна умовно поділити на змістові та операційні. До змістових відносяться знання, уміння, навички, що необхідні підлітку для поведінки в небезпечних ситуаціях природного, техногенного та соціального походження. К операційним відносяться форми організації діяльності підлітків, побудова її структури, методи, прийоми, засоби організації позаурочної діяльності.

Вибір теми та організація роботи над проектом здійснювалась відповідно до інструктивної карти [6, с.43].

Оформлення проектів реалізується за наступною схемою: назва проекту; відомості про авторів, виконавців, партнерів проекту; тривалість реалізації проекту; актуальність проекту; мета та завдання; очікувані результати; форми та методи реалізації; план реалізації; оцінка результатів проекту; бюджет, ресурси; можливість подальшого розвитку проекту.

Зазначимо, що студентам пропонувалось розробити проекти за наступними тематичними напрямками з безпеки життєдіяльності, які можна ефективно застосовувати в навчально-виховному процесі: дорога до школи (небезпечні та безпечні місця переходів дороги, юний інспектор руху тощо); шкільний двір, майстерні; шкільна газета з безпеки життя, інформаційний центр (прес-центр), радіовузол тощо; пам'ятки безпеки, кишеньковий довідник з безпеки; шкільні гуртки, секції, клуби, школа виживання; проблеми спілкування, дружби, кохання, взаємовідносин між однолітками; мода та зовнішність людини і їх вплив на прояв небезпек соціального походження (одяг, зачіска, косметика, парфуми тощо); екологічні проблеми міста, району, країни; флора і фауна міста, країни, регіону; народознавство, звичаї та традиції українського народу з питань безпеки, народна мудрість; шкідливі звички та їхній вплив на організм людини; безпечне місто, двір, район.

Подальшу роботу ми вбачаємо в практичній реалізації методу проектів студентами при проходженні педагогічної практики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1.Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. - М.: Политиздат, 1977. -304 с

2.Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / [Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М.

В.Моисеева, А. Е. Петрова]. - М. : Академия, 2008. - 272 с.

3.Лебедева Л. Метод проектов в продуктивном обучении / Л. Лебедева, Е. Иванова // Школьные технологии. - 2002. - №5. - СІ 16-120.

4.Онуфрієнко Н. О. Діагностичний підхід до моделювання професійної готовності майбутніх учителів суспільствознавчих дисциплін / Н. О. Онуфрієнко // Вісник Черкаського національного університету. Серія педагогічна. - вип. 165 - С. 64-69.

5.Безпалько О. В. Пошуки оптимальних технологій підготовки студентів до проектування виховної діяльності / О. В. Безпалько // Моделювання виховної діяльності в системі професійної підготовки студентів: Теорія, практика, програми / [уклад. Косарева Н. І., ред. Капська А.Й.]. - К. : ІЗМН, 1998. - С. 13-18.

6.Дрогон О. А. Проектна технологія у навчально-виховному процесі еколого-натуралістичного центру / О. А. Дрогон // Безпека життєдіяльності. - 2007. - №11. - С. 42-44.

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю "Теорія і практика підготовки майбутніх учителів до педагогічної дії", 20-21 травня 2011 р., м. Житомир. -Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. - 236 с.

У збірнику вміщені матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю "Теорія і практика підготовки майбутніх учителів до педагогічної дії", яка відбулася 20-21 травня 2011 ум. Житомирі.

У статтях збірника висвітлено науковий і практичний досвід педагогів, науковців. Представлено матеріали за напрямками: теоретико-методологічні проблеми реалізацій педагогічної дії в умовах модернізації сучасної освіти; інновації у підготовці майбутніх учителів до педагогічної дії; психолого-педагогічне проектування освітнього простору в умовах педагогічної дії та її психологічні особливості; управління освітою та громадянський розвиток особистості професіонала у контексті педагогічної дії; концептуально-методологічні та методичні засади освіти дорослих. Доповіді подаються за оригіналом рукописів.

Для керівників загальноосвітніх навчальних закладів, методистів, педагогів, науковців, всіх, хто цікавиться проблемами педагогіки.

Відповідальний за випуск: О.В. Вознюк

Підписано до друку 11.05.11. Формат 60x90/4. Папір офсетний.

Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.

Ум. друк. арк. 30.1. Обл. вид. арк. 33.0. Наклад 300. Зам.104.

Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка

м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40

Свідоцтво про державку реєстрацію:

серія ЖТ №10 від 07.12.04 р.

електронна пошта (E-mail)zu@zu.edu.ua

ЖДУ ім.. Івана Франка, 2011

